

Poštnina plačana v gotovini.

Cena 2-50 Din.

DRAMA

GLEDALIŠKI LIST

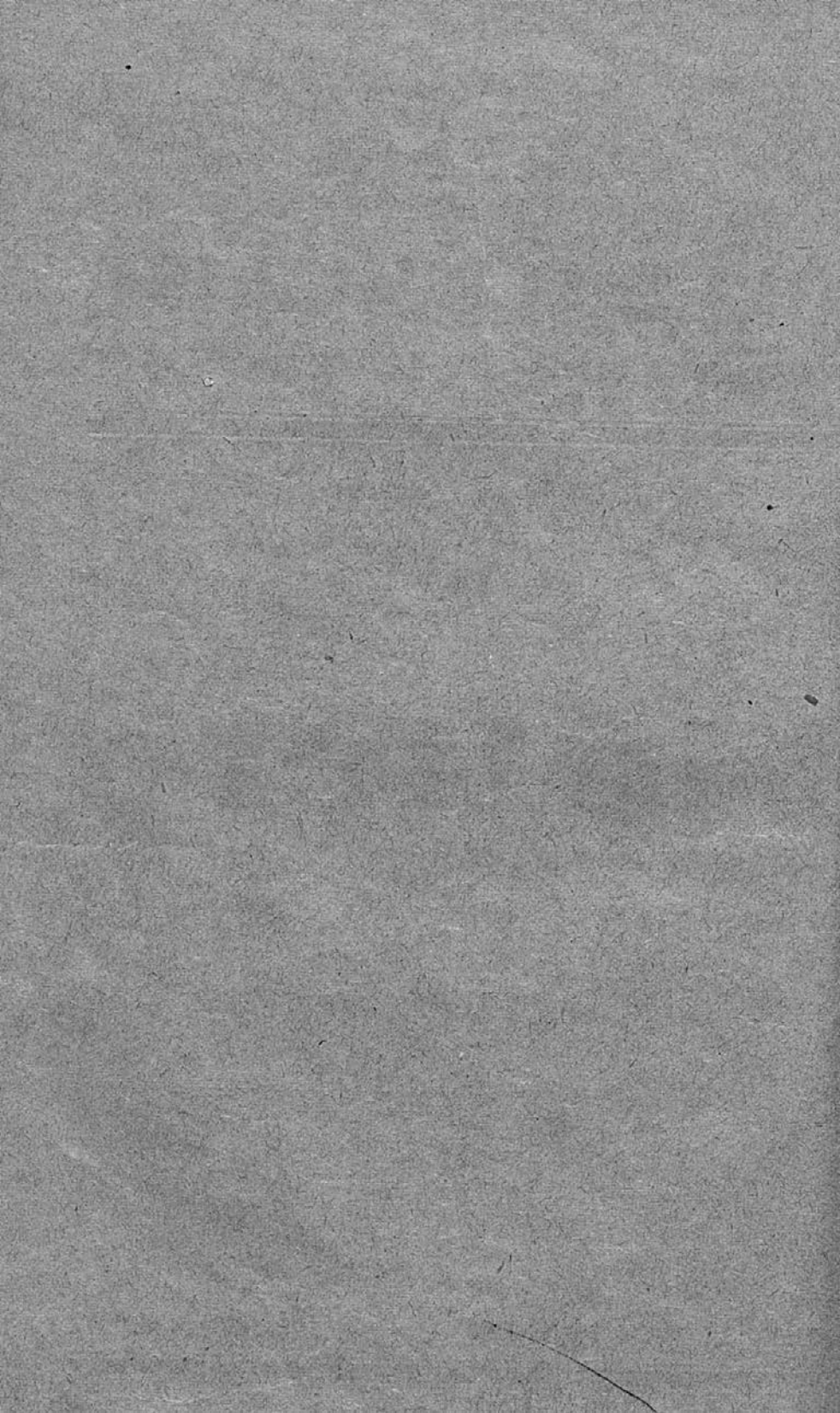
NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI 1935/36

Molière

Premijera 25. decembra 1935

IZHAJA ZA VSAKO PREMIJERO

UREDNIK : J. VIDMAR

SEZONA 1935/36

DRAMA

ŠTEVILKA 10

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

Izhaja za vsako premijero

Premijera 25. decembra 1935

J. B. MOLIERE

J. B. Molière

I.

Šest let potem, ko je umrl največji evropski dramatik Shakespeare, je bil rojen v Parizu največji komediograf novejšega časa — Molière (15. januarja 1622.). Njegovo pravo rodbinsko ime je Jean Baptiste Poquelin, kajti ime Molière si je privzel, ko je začel svojo igralsko pot. Družina, iz katere je izhajal, je bila za tiste čase dosti premožna in njegov oče je bil v kraljevski službi kot dvorni tapetnik, čigar glavna skrb je bila, da je skrbel za kraljevo spalnico, zlasti pa je bilo v njegov oskrbi postiljanje kraljeve postelje. Kot skrben oče, ki je skušal sinu že v naprej pripraviti dober življenjski položaj, ga je poslal v šolo k jezuitom, nekateri sodobniki celo poročajo, da je študiral jus in dosegel čast adkovata, vendar ni točno znano, ali je to službo kedaj izvrševal ali ne. V njegovo študentovsko dobo padajo prvi podvigi francoskega gledališča, ki ga je začel zelo podpirati takratni prvi politik v državi, kardinal Richelieu. V Parizu so gostovale razne gledališke družine, predvsem je treba omeniti neko italijansko družino, kakor italijanske igralce sploh, ki so s svojimi predstavami prednjačili skoraj tja do nastopa samostojne Molierove gledališke družine. Boljša družba je začela smatrati gledališče kot važen sestaven del svojega življenja, čeprav je bilo gledališče, zlasti pa igralski stan, nekaj let pred tem še močno osovražen odnosno spoznan in ožigosan kot nečasten, kar je zlasti dosledno in ostro izvajala cerkev. Šele 1641. leta je posebna kraljevska naredba vrnila igralskemu poklicu spoštovanje in čast v takratni družbi. Toda kljub temu ne smemo gledati na to naredbo preoptimistično, kajti tradicionalno mnenje o gledališču in igralskem poklicu je v gotovih krogih živelo naprej in kakor bomo videli na koncu, je bilo v marsičem usodno za Molierovo življenje in smrt.

Nekateri sodobniki poročajo, da je Molière prve pobude za gledališče dobil v obiskih predstav v Hotelu de Bourgogne, kamor ga je baje jemal s seboj njegov stari oče. Corneille je bil takrat glavni dramatik in gledališča so po večini igrala za boljšo družbo v glavnem le tragedije. Kdaj se je Molière odločil za igralski stan, o tem vladajo različna mnenja, gotovo je le, da je bil leta 1643. že član gledališke družine, ki sta jo vodila brat in sestra Bejart. Leta 1644. si je ta družba nadela ime »Illustre Theatre«, toda podjetje se v začetku ni obneslo, tako da so prišli v težke finančne stiske. Nekega dne je moral Molière v ječo, ker ni mogel plačati dolga, ki ga je napravila gledališka družina. V teh letih se je začelo njegovo romanje po Franciji, ko je njegova gledališka družina kot potujoča druž-

ba romala iz kraja v kraj, dajala predstave povsod, kjer je bilo mogoče kaj zaslužiti. Ker je družina imela dobre moči, je uspešno konkurirala z drugimi in si počasi v provinci utirala tisto pot, ki jo je nekega dne pripeljala spet nazaj v Pariz. Razni mecenji iz aristokratskih krogov so podjetje materialno podpirali in omogočili njegov nadaljni obstoj. Po več kot petnajstletnem romanju in potikanju po provinci se je Molierova gledališka družina znašla meseca oktobra 1658. leta v Parizu. Takrat je nosila že častno ime »Družina gospoda« (La troupe de Monsieur), kati njeni uspehi so ji priborili protektorat kraljevega brata. To jim je tudi pomagalo, da so 24. oktobra 1658. leta imeli čast igrati v gardni dvorani starega Louvra pred mladim kraljem Ludovikom XIV., kraljico materjo in vsem dvornim spremstvom. Ta predstava je bila odločilna za ves nadaljnji Molierov razvoj, kajti od tega dne naprej je bila tako njegova usoda, kakor usoda njegove gledališke družine, najtesneje povezana z dvorom kralja Ludovika XIV., še bolj pa s kraljem samim, ki je kmalu to družino angažiral zase. V tisti dobi so gledališke družine že poleg tragedij rade uprizarjale lažje veseloiigre, burke, farse itd. Njih glavna vsebina je bila igra takozvane intrige med posameznimi nastopajočimi osebami. Moliere, čigar notranje umetniško stremljenje je bilo mnogo globlje, kakor so mogle nuditi tiste igre, se je bržkone že delj časa pripravljaj, da uvede v svoj repertoar komedije z globljo vsebino in z globljimi idejami, kakor so bile takrat zelo modne veseloiigre. Njegovo šestnajstletno potikanje po provinci mu je prav gotovo moralo nuditi globoke življenjske izkušnje, na teh romanjih je spoznal ljudi različnih slojev, tako dvorjane, meščane, kakor kmete in brezdomske reveže. Vse to nam namreč pričajo njegova najboljša dela, iz katerih čutimo in spoznavamo, kako je moral Moliere marsikaj doživeti na samem sebi, kako je moral dobro znati opazovati in spoznavati okolico in ljudi, kajti edino potem je mogel postaviti v svoje komedije tako žive, sočne in polnokrvne ljudi. Kakor je pozneje v predgovoru toliko osovraženega »Tartuffea« zapisal, je pojmoval nalogo komedije v tem, da žigosa in prikazuje slabe človeške lastnosti. Prav s tem delom je po njegovem mnenju komedija aktivna pospeševalnica dobrih lastnosti, ker z ožigovanjem slabih človeških dejanj in značajev prikazuje, kakšni ljudje ne bi smeli biti. Zato se je Moliere smatral kot komediograf za kritika družbe.

Eno leto potem, ko je vstopil na dvor francoskega kralja, je uprizoril prvo svojo znamenitejšo komedijo »Smešne precioze«.

V splošni zahtevi, dvigniti kulturno, zlasti pa umetniško življenje in seveda v zvezi s tem tudi družabno življenje, so se v bogatejših krogih ustanovili razni krožki, ki so prirejali intimne umetniške večere. To so bili takozvani »saloni«. Pri tem delu družabnega življenja so se zlasti skušale odlikovati premožnej

še, ugledne dame, razume se, z različnimi uspehi in različnimi talenti. Ženska, ki je bila sicer družbeno pravno precej zapostavljena, se je skušala v takih salonih uveljaviti kot duhovita in za vse lepe lastnosti in umetnosti dovzetna dama. Lahko je razumeti, da je bilo v početju raznih dam mnogo snobizma, mnogo spretno prikrite plitkosti. Marsikatera dama, ki ji je primanjkovalo talenta, je s pretiranim gojenjem raznih družabnih form in navidezne duhovitosti, skušala prikriti svojo netalentiranost in plitkost. Danes, ko poznamo Molierova dela, lahko po njih sklepamo, kako je imel Moliere močno razvit čut kritike v sebi, zlasti pa čut odpora proti vsaki negativnosti, ki jo je kaj hitro opazil v družbi. Zato se nam ni treba čuditi, da je že po enem letu svojega prvega uspeha v Parizu nastopil s satirično komedijo »Smešne precioze«, v kateri je ožigosal vso plitvost »literarnih dam«. Samo po sebi se razume, da je zadel v živo in marsikje povzročil velik odpor zoper svoje delo in zoper samega sebe, čeprav je imela njegova komedija pri občinstvu velik uspeh. Zdaj je sledilo delo za delom, čeprav niso vsa na isti umetniški višini. Naloga dvornega gledališkega ravnatelja, kakor je bil Moliere, je namreč bila, da je moral od časa do časa na kraljevo zahtevo poskrbeti za zabavo njegovega dvoru in njegovim gostom. Razume se, da za vsako priliko ni mogel uporabiti svojih satiričnih iger, da ni smel svobodno in stalno izživljati svojo satirično žilico, ker bi ga užaljeni del kamarile in drugih imenitnikov na dvoru kaj hitro onemogočil in ga tako spravil ob kruh. Kljub vsem materialnim ugodnostim, ki jih je Moliere užival na Ludvikovem dvoru, je vsa doba, od 1658. l. do njegove prezgodnje smrti 1673. leta, izpolnjena s težkimi borbami z okolico, ki ga marsikdaj ni mogla prenesti, ker ji je v svojih najboljših delih kot zrcalo iz najboljšega stekla kazal njeno pravo podobo.

II.

Leta 1664. je blia prva uprizoritev »Tartuffea«, ki je povzročila toliko razburjenja in nasprotovanja, da je moral pod pritiskom gotovih krogov kralj nadaljnje uprizoritve prepovedati. Danes gledamo tako na »Tartuffea«, kakor na vse tiste afere okrog njega že s povsem drugačnimi očmi in nam je vse skupaj v mnogem razumljivo le iz takratnih razmer. Že prej smo omenili, kako močno je bila v Molieru razvita satirična žila, saj v svojih najboljših delih ni prizanesel niti damam iz takratnih višjih krogov, niti zdravnikom, med katerimi je bilo mnogo šušmarjev, ki so kaj radi živeli na račun bolnikov — Moliere sam je trpel na težki bolezni, bržkone je bil jetičen, in njegovo poslednje delo »Namišljeni bolnik« je naperjeno zoper zdravniško šušmarstvo — v »Žlahtnem meščanu« je pokazal bedna in nečastna stremljenja bogatih meščanov, ki so skušali s po-

močjo denarja doseči aristokratske naslove, časti in priznanja, v »George Dandinu« je prikazal usodo prevaranih soprogov, v »Skopuhu« nenasitne denarne pohlepneže in tako dalje, v »Tartuffeu« je prikazal verske in moralne svetohlince, katerih ni bilo malo med dvorjani. Poudariti je treba, da je »Tartuffe« bil pri nekaterih ljudeh zelo dobro sprejet. Zlasti je bil zadovoljen z njim papežev legat kardinal Chigi in še marsikdo iz pozitivnih katoliških krogov, ki so videli pozitivno stran Molierove kritike. Žal, da Molierovi nasprotniki niso tako dolgo mirovali, dokler niso dosegli prepovedi uprizarjanja tega komada. Borba za to delo se je vršila z obeh strani z vso vnamo. Moliere je pisal tri zagovorilna in obenem prosilna pisma na kralja. Drugo pismo mu je poslal po svojem odposlancu naravnost na bojišče, kjer se je takrat kralj nahajal; tako se je borba okrog tega komada vršila takorekoč sredi bojnega meteža.

Drama, ki jo uprizarjamo, je osredotočena ravno okoli te borbe, s katero je bila v neposredni zvezi Molierova nadaljna usoda. Potek dejanja in dogodki se sicer ne vrše v isti zaporednosti, kakor so se takrat vršili, vendar je delo po svoji notranji vsebini in po prikazovanju žalostne usode Molierovega življenja in dela, resnično in verno. Razume se, da je poleg vse zgodovine to tudi pesnitev in kot pesnitev združuje delo v sebi vse razne dogodke, ki so se sicer vršili v raznih razdobjih, toda v zgodovinsko določenem okolju, ki ga Bulgakov riše naravnost mojstrsko.

Poleg afere radi »Tartuffea« tvori središče zapletljaja te drame še zadeva okoli Molierove poroke z mlado igralko Armando Bejartovo. Povedali smo že, da je Moliere vstopil kot mlad igralec v gledališko družino, ki so jo vodili Bejartovi. Tam je spoznal Madeleino Bejartovo, s katero je imel večletno ljubavno razmerje. Javna govorica je raznesla kmalu potem, ko se je Moliere poročil z Armando Bejartovo, da Armanda ni mlajša Madeleinina sestra, temveč njena hči iz Molierovega razmerja. To vprašanje še sicer zgodovinsko ni točno raziskano in se še točno ne ve, ali je bila ta govorica osnovana ali ne. Dejstvo je, da sodobniki Molierovi o tej javni govorici poročajo in da je imel radi tega razne neprilike. Bulgakov je obe aferi združil v svojo dramo. Tudi v drami točno ne opredeli tega vprašanja, kajti Madeleina izpove pri spovedi, da je pred Armandinim rojstvom živela poleg Moliera še z nekim plemičem in da prav za prav niti sama ne ve, čigava hči je Armanda. S tem je Bulgakov ves problem strahotno poglobil. Zgodovinsko dejstvo pa je, da je njegov zakon z Armando bil zelo nesrečen, kajti precej mlajša, lepa in zelo talentirana igralka ga je varala in mu bržkone zagrenila mnogo trenutkov v poslednjih letih njegovega življenja. Nekateri trdijo, da sta zadnja leta pred njegovo smrtjo živila ločeno in vsi poročevalci, ki nam poročajo o njegovi

smrti, pravijo, da je umrl Moliere po četrti predstavi »Namišljenega bolnika« v svojem stanovanju popolnoma osamljen. Navzoči sta bili samo dve nuni, ki sta prišli takrat pobirat nekih milodarov. Še ob njegovi smrti niso njegovi nasprotniki odnehali. Sam kralj je moral posredovati, da je dobil Moliere časten cerkven pogreb. Nasprotovanja nekaterih cerkvenih krogov ne smemo sicer razumeti zgolj kot nasprotovanje zoper Moliera kot takega, temveč iz tradicionalnega zaničevanja do igralskega stanu na sploh. Nekaj časa so igralci sploh veljali za izrodke in so bili družabno in cerkveno izobčenci. Zato so ponekod zahtevali od njih, da so se na smrtni postelji odrekli tega »sramotnega« poklica.

Inscenacija in režija sta stremeli za tem, da v glavnih obri-
slih ustvarita okolje in gotove značilne zunanje kakor notranje
znake dobe, v kateri se vrši Molierova drama. Prva in zadnja
slika predstavljata nekakšen prerez gledališkega odra in garde-
rob, kakor to zahteva avtor. Seveda se ne sme vseh teh sten,
ki so na odru, pojmovati naturalistično, temveč predvsem kot
sredstva, s pomočjo katerih smo razdelili različne prostore, kjer
mora teči dejanje nepretrgoma naprej.

Mihail Bulgakov:

Moliérova smrt pri „Namišljenem bolniku“

(Fragment iz zadnje slike.)

(Zasliši se udarec na gong, dvorana za zastorom utihne. Za-
igra vesela, skrivnostna muzika, pri zvokih katere začne Moliere
smrčati. S šumom se razgrne ogromni zastor. Čuti se, da je gle-
dališče prenapolnjeno. V pozlačeni stranski loži je videti neraz-
ločne obraze. Iz orkestra zagrmí bučeč udarec na boben in iz
tal zraste La Grange z velikanskim nosom, v črnem zdravniškem
klobuku, pogleda Molieru v obraz).

Moliere: (plane prestrašen iz spanja) Kdo straši?... Ponoči v
sobi?... Zgubi se preden pozvonim. (Godba).

La Grange: Nehajte z ječanjem. (Se predstavi.) Vaš Purgon
sem, Therapeut.

Moliere: (se vsede na rob postelje) Oh, oprostite; stene plešejo.
(Portret na steni se razdeli in iz njega pogleda pijana
spaka z rdečim nosom, z zdravniškimi naočniki in
klobukom.)

Moliere: Ha, še eden- (Portretu) Me zelo veseli.

Pl. Croizy: (s pijanim basom) Venerologi so me sem poslali, da
vas počastim. (Iz kipa, ki razpade, poskoči Rival).

Moliere: Sanjam li? Bedim? Kako je — iz kamena prišel?
Saperment.

- Rival: Sem gospodov medicinecev permanentni prezident.
(V dvorani: Ha-ha-ha-ha...!)
- (Iz tal zraste velikan-zdravnik ogromne velikosti).
- Moliere: Ta jebrezkončen! Na pomoč! (Zvoni) Jasno je, blaznim. To me pokoplje.
(Blazine na postelji lezejo križem kražem in ob vzglavju zraste Moirron.)
- Moirron: Jaz sem Tom Diaffoirus, moj častiti Aeskulap.
(V ozadju se razgrne tretji zastor, za katerim je videti zbor zdravnikov in lekarnarjev v komičnih in oguljenih oblekah in maskah.)
- Moliere: Kakšna čast! Komajda jo zaslužim, zlasti tako pozno...
- Rival: Vas za doktorja je medicine — —
- Zbor zdravnikov: (vpade) izvolila fakulteta!
- Rival: Če boli telo te, če si hripav...
- Moliere: Slabost rabarbara ozdravi!
- Rival: Bene, bene, devetkratni modrec!
- Zbor zdravnikov: Novus doctor dignus est!
- Pl. Croizy: Ali pa recimo lues?
- Moliere: Sedem let navadno traja!
(V dvorani: Ha-ha-ha-ha...!)
- La Grange: Ta odgovor! Kam človeka pridnost in razum pripeljeta!
- Rival: Modrost brezmejna!
- Pl. Croizy: Znanosti velika luč!
(V stranski loži se nenadoma pojavi Enooki, se vsede na rampo pri loži in ostane v čakajoči drži.)
- Moirron: Še na onem svetu bo svetila...
- Zbor zdravnikov: (vpade bučeč) Kot čudodelni tam zdravnik.
- Moliere: (Nenadoma komično plane na tla) Madeleine naj pride! Moram se posvetovati... Na pomoč!
(V dvorani: Ha-ha-ha-ha...)
- Moliere: Gledavci, ne smejte se. Takoj, takoj... (Umolkne.)
(Godba igra še nekaj časa, nato utihne. Na odru zmeda.)
- La Grange: (sname masko, pri rampi) Gospoda moja, gospod pl. Moliere, ki je igral Argona, je padel v nezavest. (Zmeden.) Predstavo moramo prekiniti.
(Tišina. Nato klic iz stranske lože: »Denar nazaj!«
Nato žvižgi in hrup.)
- Moirron: (sname masko) Kdo zahteva denar nazaj? (Potegne meč, otipa konico.)
- Bouton: (na odru, zamolklo) Kdo se je drznil zaklicati to?
- Moirron: (pokaže na stransko ložo) Vi ali vi? (Tišina. Enooke-mu) Umazana žival!
- Enooki: (potegne meč, stopi na oder).

Moirron: (se po mačje plazi proti njemu) Pridi. Le pridi. Le pridi sem.

(Ko se pri tem približa Molieru, obstane, strmi vanj, zatakne meč v tla, se obrne in zapusti oder.)

Enooki: (pogleda Moliera, vtakne meč v nožnico in zapusti oder.)

La Grange: (Boutonu) Spustite vendar zastor! (Gre v svojo garderobo, se usede, postavi svetilko tako, da pada zeleni sij proti njemu odpre dnevnik, govori in piše) Sedemnajstega februarja. Bila je četrta predstava veseloigre »Namišljeni bolnik« gospoda pl. Moliera. Ob desetih zvečer se je gospod pl. Moliere, ki je igral Argona, na odru zgrudil na tla in ne da bi se spovedal, ga je pri priči pokosila neizprosna smrt. (Od-mor.) V znamenje tega narišem semle velik črn križ. (Premišluje.) Kaj je bilo vzrok tega? Kaj? Kako bi rekel? Vzrok sta bila kraljeva nemilost in kabala... Tako bom tudi zapisal. (Piše.)

Lastnik in izdajatelj: Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani. Predstavnik: Oton Župančič. Urednik: Josip Vidmar. Za upravo: Karel Mahkota. Tiskarna Makso Hrovatin. Vsi v Ljubljani.

KOLINSKA CIKORIJA

je naš

pravi

**d o m a č i
i z d e l e k**

Kje kupim najboljši in najcenejši moške in deške obleke domačega izdelka?
Pri trdki

OLUP JOSIP, Ljubljana
STARI TRG 2

Velika zaloga sukna, kangarnov iz priznanih tuzemskih in inozemskih tovarn. Obleke se izvršujejo tudi po naročilu in konkurenčnih cenah.
Velika zaloga moškega perila iz lastne tovarne Triglav

TELEFON 35-61

Smučarsko opremo

po najnižjih cenah in v kvalitetnem blagu Vas postreže

KOLB & PREDALIČ
Kongresni trg 4

Molière

Drama v štirih dejanjih (osmih slikah). — Spisatelj: Bulgakov. — Prevedel Janez Sila. (= F. Vadnisk) (F. Vadnisk)

Scenograf: ing. Franz.

Režiser: B. Kreft.

Jean Baptiste Poquelin de Molière, slavni
gledališki pisatelj in igralec Levar
Madeleine Bejart } igralka { Nablocka
Armanda Bejart } Severjeva
Mariette Rival Gabrijeva
Charles Varlet de la Grange,
igravec s priimkom »Dnevnik« Kralj
Caharija Moirron, slavni prvi ljubimec Jan
Philibert du Croizy, igravec Pianecky
Jean Jacques Bouton, trebilec sveč
in Molierov sluga Lipah
Ludovik XIV., kralj Francije Jerman

Marquis d'Orsigni, dvobojevalec,
s priimkom »Enooki« Drenovec
Nadškof pariški, marquis de Charron Skrbinšek
Marquis de Laissac, kartavec Potokar
Pravični čevljar, kraljevi norec Sancin
Čarovnik s klavirjem Daneš
Zakrinkana neznanka Slavčeva
Oče Jernej, potujoči pridigar Plut
Brat Zvestoba } člana Kabale { Bratina
Brat Moč } Gregorin
Renne, stara Molierova strežnica Rakarjeva
Šepetalec , , , Rastresen

Člani Kabale, dvobojskega mušketirji, strežaja.

Prizorišče: Pariz Ludovika XIV.

I. in VIII. slika gledališče v Palais-Royal. II. in VI. slika v sprejemni dvorani kralja Ludovika XIV. III. in VII. slika: Molierovo stanovanje. IV. slika: Seja Kabale. V. slika: Cerkev. Kratki odmorji so po I. in VI. sliki. — Glavni odmor je po VII. sliki.

Blagajna se odpre ob pol 20.

ob 20.

Konec po 23.

Parter: Sedeži I. vrste Din 28'—
" II. - III. vrste " 26'—
" IV. - VI. " " 24'—
" VII. - IX. " " 22'—
" X. - XI. " " 20'—
" XII. - XIII. " " 18'—

Lože v parteru: Din 100'—
" v I. r. " 100'—
" balkon " 70'—
Dodatni ložni " 20'—
" " " 20'—
" " " 15'—

Balkon: Sedeži I. vrste Din 20'—
" II. " " 16'—
Galerija: " I. " " 14'—
" II. " " 12'—
" III. " " 10'—
Galerijsko stojšče " 2'50
Dijaško stojšče " 5'—

VSTOPNICE se dobivajo v predprodaji pri gledališki blagajni in na splošnem gledališču od 10. do do pol 1. in od 3. do 5. ure
Predpisana taksa za poslušanje je vračunana v cenah

D

Predno si nabavite radio aparat si oglejte
zalogo

PHILIPS

RADIO

aparator, pri zastopstvu

H. SUTTNER

Ljubljana, Aleksandrova 6

TELEFON ŠTEV. 34-70

Ugodni plačilni pogoji

Predvajanje brezobvezno in brezplačno

Prodaja na obroke

PHILIPS

NAJVEČJA
RADIOINDUSTRIJA SVETA

